

Sebo Huninga

*Een muziektheaterspel over de opstand van
Oldambt tegen Groningen
rond 1640*

Sebo Huninga

Inleiding

Ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog vond binnen de grote opstand tegen de Spaanse landheer een kleinere opstand plaats...

In deze kameropera wordt een periode uit de geschiedenis van de streek Oldambt verbeeld aan de hand van het leven van de bijna vergeten, maar ooit roemruchte held Sebo Huninga (1605-1661). De verhouding tussen het trotse Oldambt en de steeds dominantere stad Groningen is lange tijd moeizaam geweest. In de eerste helft van de zeventiende eeuw kwam dit tot een uitbarsting, waarbij zelfs een onafhankelijkheidsverklaring werd opgesteld. Sebo werd bij verstek ter dood veroordeeld, en later verbannen, maar het is de drost van Groningen nooit gelukt hem te arresteren. Daardoor kon hij een rol blijven spelen in de opstand. Na noodgedwongen ingrepen van stadhouder Frederik Hendrik en de Staten-Generaal van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd Oldambt uiteindelijk wel weer ingelijfd in de provincie van Groningen (Stad en Lande). De grafzerk van Sebo Huninga ligt nog altijd in de Bartholomeuskerk van Beerta. In 2012 is in die buurt een gedenkbankje met glasmosaïek geplaatst waarin kindertekeningen over het verhaal van Huninga zijn verwerkt.

Muzikale bezetting en de belangrijkste rollen

SEBO Huninga	(bariton)	<i>landjonker en opstandeling</i>
TIJADE Tiddinga	(mezzosopraan)	<i>echtgenote van Sebo, erfgename van Tiddinga</i>
DROST van Groningen	(mezzosopraan)	<i>gezagsdrager namens de stad Groningen</i>
Frederik Hendrik	(bariton)	<i>prins van Oranje, Stadhouder en leger-aanvoerder van de Republiek</i>

GEMENGD KOOR (SATB)

inclusief kleine rollen, waaronder: burgemeester Johan Huninga, Aurelia Huninga, raadsleden van Groningen, luitenant Schaay en soldaten van Groningen, Heycke Luwerts en andere boeren, afgevaardigden op een landdag, gevolmachtigden uit de streek Doedo Edzes en Wirtio Mattiae, rechtsgeleerde Roevers, een hoefsmid, inwoner en getuige.

Instrumentale begeleiding

VIOOL

CELLO

PIANO

Informatie

Naast dit document met achtergrondinformatie is beschikbaar: de partituur, afzonderlijke partijen en een libretto met daarin enkele aanvullende suggesties voor het toneel.

Scènes en samenvatting

Het stuk is opgedeeld in tien scènes. De totale speelduur is ruim een uur.

- 1. Proloog.** Het koor verhaalt over de streek Oldambt en de familie Huninga uit Oostwold, die tot de landadel behoort. Opmerkelijk is dat Sebo's oudere broer Johan, die als geleerde aan de universiteit komt te werken, tot het stadsbestuur van Groningen toetreedt.
- 2. Verbintenis.** Sebo huwt Tijade Tiddinga, 'Tija' [*spreek uit : tie-ja*]. Ze betrekken de borg van haar familie in Beerta, waar Sebo ook kerkvoogd wordt, in latere opvolging van Tija's vader.
- 3. Zwoegend Oldambt.** Groningen draait als een ware stadstaat de duimschroeven aan. Er moeten kanalen worden gegraven door de Oldambtse boeren, belastingen worden verhoogd en het stapelrecht wordt afgedwongen: goederen mogen alleen via de stad worden verhandeld.
- 4. Boerenopstand.** De boeren pikken het niet langer en saboteren de boel. In 1639 wordt onder leiding van de namens de streek gevolmachtigden, onder wie Sebo Huninga, een declaratie van onafhankelijkheid opgesteld. Aanvankelijke steun van burgemeester Johan mocht niet baten: die wordt uit het ambt gezet en overlijdt kort daarna.
- 5. De aanklacht.** Groningen klaagt de leider van de opstand aan. Na een vergeefse omsingeling van zijn borg, wordt Sebo bij verstek veroordeeld tot de dood. Later wordt dit omgezet in een verbanning.
- 6. Ballingschap te paard.** Sebo trekt als balling rond door het opstandige gebied, soms vergezeld door Tija. Nooit wordt hij gevonden door de mannen van de drost. Het verhaal gaat dat hij de hoeven van zijn paard achterstevoren liet beslaan om de soldaten te misleiden.
- 7. Solidariteit.** De Ommelanden verklaren zich solidair. Na een vergeefse brief aan de Raad van Groningen besluit men tijdens de Ommelander Landdag te Appingedam om Sebo af te vaardigen naar Den Haag.
- 8. De Staten-Generaal.** Sebo bepleit de zaak van Oldambt en de Ommelanden voor de Staten-Generaal en de stadhouder Frederik Hendrik. Die geven echter de stad gelijk, maar nemen de opstandelingen in bescherming als ze de wapens neerleggen.
- 9. De beslissende slagen.** Men roept nogmaals de onafhankelijkheid uit en verjaagt met behulp van huursoldaten de drost naar de stad. De Staten-Generaal bevestigen echter de soevereiniteit van Groningen en maken zo definitief een einde aan de opstand.
- 10. Epiloog: requiem.** Het koor herdenkt de dood van Sebo Huninga. Zijn grafschrift luidt: "Ick heb op deser aerd gestreeden, in ongemack en moeilickheeden, Ick heb geijvert voor 't gemeen, nu rust ick onder desen steen."

Een heldendicht

De Groningstalige dichter en boer Derk Sibolt Hovinga (1909-1990) uit Oostwold schreef een heldendicht over 'Sebo Hunengoa'. De tekst is hieronder weergegeven:

*Doar ree n ridder biederhaand
Al deur het Woldoldambsterlaand.
In vol gelop dreef e zien peerd,
Op zied haar e zien blaanke sweerd.
Elk dei hom zag dei keek hom noa,
De ridder Sebo Hunengoa.*

*In 't olle loug bie Lesterhoes
Doar ruip e: is de smid in hoes?*

*Besloag de hoven van mien peerd,
Moar leg de iezers net verkeerd.
Van dei van Grunnen, van de stad,
Dei wazzen op het oorlogspad.
In 't vrij Oldambt, en zöchten noa
De ridder Sebo Hunengoa.*

*De smid, dei sluig dou Sebo's peerd
De iezers onder – net verkeerd.
Dou ree de ridder biederhaand
Al deur het Woldoldambsterlaand.
In vol gelop dreef e zien peerd,
Op zied haar e zien blaanke sweerd.
Elk dei hom zag dei keek hom noa,
De ridder Sebo Hunengoa.*

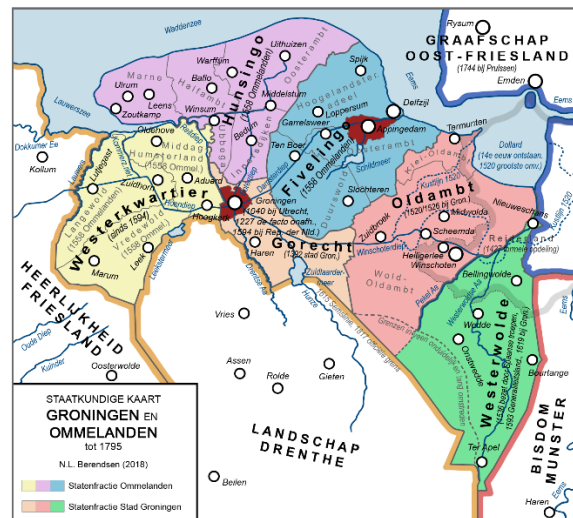
*Dou stadgers kwammen op zien spoor,
Dei zok in 't wiede veld verloor
Dou ruipen ze: "Hom noa, Hom noa:
De ridder Sebo Hunengoa"
En juigen deur 't Oldambsterlaand
Moar net noar de verkeerde kaant.*

Historische achtergrond

Het vroegere Oldambt

Ook in de late middeleeuwen en het begin van de renaissance was de streek Oldambt een relatief dunbevolkt landbouwgebied met enkele dorpskernen, waaronder Midwolda in het deel dat van oudsher Wold-Oldambt wordt genoemd. Er werd o.a. graan verbouwd en turf gestoken. De laaggelegen veengrond was drassig en deels moeilijk toegankelijk, wat heeft geleid tot gedeeltelijke inpoldering en de aanleg van kanalen en dijken. Een aardig weetje is dat de Tachtigjarige Oorlog hier begonnen is. In 1568 wisten troepen van Oranje de Spanjaarden het veenmoeras in te jagen; dit is de slag bij Heiligerlee.

De waterstand was een voortdurend punt van zorg voor het waterschap Termunterzijvest, dat al dateert van 1200. Vooral het meer noord-oostelijke Klei-Oldambt was gevoelig voor overstromingen vanuit de Dollard; bekend zijn de St. Maartensvloed (1668) en de latere Kerstvloed (1717), die een groot deel van Noord-Nederland trof.

Wapen van het waterschap van Oldambt, met daarin een afbeelding van de kruiskerk van Midwolda.

Oldambt werd traditioneel volgens het landrecht bestuurd. De streek was onderverdeeld in verschillende kerspelen, ofwel parochies. De gemeenschap van relatief vrije boeren nam wereldlijke besluiten in samenspraak met een 'hoofdelling', veelal iemand van de lagere adel of een landbezitter, die een borg of steenhuis bewoonde. De rechtspraak werd bij toerbeurt door verschillende personen uitgevoerd. Vanaf de eerste helft van de 16^e eeuw viel het gebied echter onder de stadsjurisdictie van de heerlijkheid Groningen en vanaf dan is er sprake van een **drost** die het bestuurlijk gezag vertegenwoordigt. Dit is duidelijk tegen de zin van de mensen uit de streek, die hechten aan hun onafhankelijkheid. Dit is de zogenaamde Friese Vrijheid, die het gehele Waddenzeegebied tot aan Denemarken betreft. Hetzelfde geldt trouwens voor hanzestad en stadstaat Groningen ten opzichte van de (inter)nationale grootmachten: achtereenvolgens vallen Stad en Ommelanden in de 16^e eeuw onder de graaf van Oost-Friesland, de hertog van Gelre (Karel van Egmond), keizer Karel V en diens opvolger Filips II.

Groningen tijdens het ontstaan van de Republiek

Pikant is dat in maart 1580, dus in de beginjaren van de Tachtigjarige Oorlog, vertegenwoordigers van de beide Oldambten eigenmachtig de Unie van Utrecht ondertekenden, bekrachtigd met het oude landschapszegel (zie afbeelding).

Hiermee zetten zij zich af tegen het verraad van graaf Rennenberg, de toenmalige stadhouder van de noordelijke gewesten, die overliep naar (of moeten we zeggen: bleef bij?) het katholieke Spanje, en dus niet mee deed met de Opstand. Binnen een paar maanden dolf hij echter het onderspit tegen de staatsen; dit is het beleg van Groningen uit 1580. Hij wist zich nog terug te trekken in de Ommelanden, maar na de Reductie van Groningen in 1594, waarbij prins Maurits van Nassau en Willem-Lodewijk definitief de overwinning boekten, trad de provincie, die vanaf dan Stad en Lande wordt genoemd, toe tot de nieuwgevormde Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Hoe dan ook reageerde de stad wraakzuchtig en legde onder meer het stapelrecht op aan de omstreken. Dat wil zeggen dat goederen zoals landbouwproducten alleen nog via tussenhandel in de stad mochten worden verkocht.

Het geslacht Huninga

De familie Huninga behoorde tot de zogenaamde landadel. Zij woonden in Oostwold, bij het Huningameer, dat tot hun landerijen behoorde; ook dit was een moerasgebied, dat in de loop van de tijd steeds met meer en minder succes is drooggelegd. Recentelijk is de streek echter weer onder water gezet, onder de nieuwe naam Oldambtmeer. Aan de Noordkant daarvan loopt nu de Huningaweg. Het kaartje links dateert uit 1781. Het is niet bekend waar de oude borg van de Huninga's precies heeft gestaan. Mogelijk lag deze midden in of aan de rand van het Huningameer, maar het zou ook

een zogenaamd steenhuis in Oostwold kunnen zijn. Grappig genoeg zijn er te Oostwold wel twee veel nieuwere herenboerderijen met de naam Huningaheerd en Huninga's heem die de positie claimen:

De meest invloedrijke telg uit het geslacht Huninga was Sebo's (veel) oudere broer **Johannes** (1583-1639). Johan ging in de leer bij Ubbo Emmius in Groningen. Hij werd een van de eerste hoogleraren van de hogeschool, de huidige Rijks-universiteit, en wel als rechtsgeleerde. Daarbij was hij curator van de universiteit en rector van de voorbereidende Latijnse school. In 1620 legt hij zijn professoraat neer om lid te worden van de Raad van Groningen. Daarna bekleedde hij in verschillende perioden tussen 1627 en 1637 het ambt van burgemeester. In die tijd bestond het voornaamste stadsbestuur uit vier door de raad gekozen burgemeesters (pas in 1824 ging de stad over naar een bestuursstelsel met één burgemeester). In 1628 wordt hij ook nog hoofdeling van Garsthuizen.

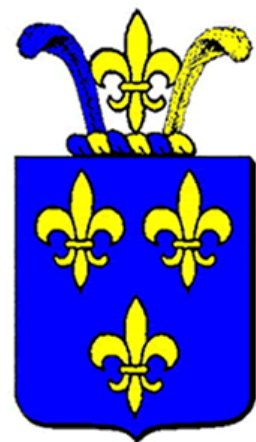
Johan heeft veel gedaan om de waterwegen naar de stad te verbeteren, in het bijzonder het Winschoterdiep met de verschillende zijtakken. Ook heeft hij een begin gemaakt met het droogleggen van het Huningameer. Hij was de eerste 'provinciaal' met zulke belangrijke functies in de stad Groningen, en schijnt zijn afkomst niet verloochend te hebben. Tegen het einde van de jaren 1630 ontwierp hij een plan om Oost-Friesland op te nemen in de Unie der Zeven Provinciën, en hij stelde zich uiteindelijk solidair op met zijn broer Sebo wat betreft de kwestie Oldambt (dit was echter nog voor de onafhankelijkheidsverklaring). Dat was reden voor de andere regenten om hem uit zijn ambt te ontsetten. Kort daarop overleed hij. Johans graf ligt in de kerk van Garsthuizen.

Landjonker **Sebo Huninga van Oostwold** (of Oostwolt in oude spelling) werd geboren in 1605 als jongste zoon van Eppo Huninga en Etta Engelken; er waren nog zes oudere broers en zussen, waaronder genoemde Johan. In 1626 trouwt Sebo met de 19-jarige **Tijade Doedes Tiddinga**, kortweg Tija, Tya of Tiddeke (1607-1682). Zij is de dochter van de heer van Tiddingaborg, tevens kerkvoogd van Beerta, en de enige erfgenaam. Ten tijde van het huwelijk leeft van de ouders alleen de vader van Sebo nog. De twee gehuwden betrekken de Tiddingaborg, die daarna de Huningaborg wordt genoemd (niet te verwarren met de familiewoning in Oostwold). Na de latere sloop en herbouw tot herenboerderij wordt de naam Huningaheerd gebruikt.

Links staat het wapen van de familie Huninga, rechts dat van Tiddinga, met daarin bekende symbolen uit de heraldiek, zoals de in Nederland veel gebruikte leeuw, die staat voor moed, en de fleur-de-lis (Franse lelie), die staat voor zuiverheid. In het helmteken van de Tiddinga's staat de lelie tussen struisveren.

Hieronder een afbeelding van de Huningaheerd te Beerta, die thans een hotelfunctie heeft. De boerderij is gebouwd op de fundamenten van de oorspronkelijke borg, die is afgebroken in 1857.

Sebo en Tija kregen 5 kinderen: Doede 1627, Etta 1628, Bouwina 1628, Bonno 1630 en nakomer Eppo 1649. In de periode 1630-1658 vervult Sebo, net als eerder Tija's vader, de functie van kerkvoogd van Beerta. Daarnaast treedt hij op als gevolmachtigde namens de streek ten opzichte van de stad Groningen en het landsbestuur.

Het conflict tussen Groningen en Oldambt

De stad Groningen zette projecten in gang voor verbeterd transport, afwatering en inpoldering van veengebieden ten gunste van de landbouw en handel. Je zou zeggen dat dit in ieders voordeel was. Zo wilde Midwolda graag zijn graan kunnen afvoeren middels de binnenvaart. Maar het ligt toch ingewikkelder. Voor de kanalen werden stukken land onteigend. Aan de andere kant kwamen door de verbeterde afwatering stukken land vrij, die de stad claimde of anders toebedeelde dan de lokale boeren wilden. Dit leidde tot conflicten omtrent landgebruik. De stad ging hierbij weinig diplomatiek te werk. Bovendien werden ook landarbeiders ingezet bij het graven van de kanalen. Specifieke voorbeelden waarbij het mis ging zijn de Heerensloot uit 1616 en het (voormalige) Koediep tussen Scheemda en Oostwold, langs Midwold, dat vanaf 1635 gegraven is.

Ligging van het voormalige Koediep (kaart 1950).

De drost legde bijvoorbeeld een hoge boete op aan ene boer Heycke Luwerts, die zijn vee onwettig bij het Koediep liet weiden. Gevolmachtigden uit de streek, waaronder Sebo Huninga, maakten hier in eerste instantie beleefd bezwaar tegen, maar zonder succes. Daarop gooide men in een protestactie een deel van het zojuist gegraven kanaal weer dicht. In de jaren daarop zocht en vond Sebo steun bij vierhonderd boeren uit de omgeving. Ook de Appinger Landdag, waar vertegenwoordigers vanuit de hele streek bijeenkwamen, verklaarde

zich solidair. Burgemeester van Groningen Johan Huninga kwam hierdoor in een moeilijk parket: hij representeerde de stad, maar koos in de betreffende kwestie toch partij voor zijn geboortestreek. Daarop werd hij prompt uit zijn functie ontheven.

Bovenstaand incident is ongetwijfeld niet meer dan een aanleiding in een groter conflict. De eigengereide streek Oldambt, gewend aan zelfbestuur binnen de kerspelen, wilde zich niet graag voegen onder het bestuurlijk gezag van Groningen, de stadsjurisdictie, waarbij de provincie in feite als wingewest voor de stad diende. Al langer gold het stapelrecht, en met een verbeterd kanalenstelsel zou Groningen dat verder kunnen aanscherpen. Er werd tol geheven voor de handel, en daarbij komt dat de belastingen voor land, nieuwe kanalen en dijken in die periode werden verhoogd. Ten slotte moesten vanaf 1639 ineens de kasoverschotten van de protestantse kerk door de kerkvoogden aan het Gronings stadhuis worden overgedragen.

De opstand van Oldambt onder Huninga

Groningen eiste dat Oldambt de soevereiniteit van de stad schriftelijk erkende. Men weigerde echter het betreffende document te ondertekenen. In plaats daarvan stelde Oldambt op 10 augustus 1639 een declaratie op bij monde van Huninga plus twee andere vertegenwoordigers, de 'volmachten' Wirtio Mattiae te Eexta en Doedo Edzes te Noordbroek. Ze declameerden min of meer de onafhankelijkheid van Oldambt, dat zich niet langer aan het gezag wilde onderwerpen. Men wenste geen onrecht meer, en wilde zelfs "goed en bloed" offeren, zo serieus was het. Rond deze periode werden belastingambtenaren aangevallen, stadse arbeiders verjaagd en de bouw van dijken, kanalen en sluizen werd gesaboteerd. Groningse soldaten werden door dorpsmilities verjaagd.

Groningen klaagde daarop de volmachten aan, die voor het gerechtshof moesten verschijnen. Dat deden ze natuurlijk niet, ze bleven weg. De stad nam wraak door de Tiddingaborg (Sebo's woning) te laten omsingelen door gewapende soldaten van de drost, die namens de stad recht en orde moest handhaven in de streek. Onder bevel van ene luitenant Schaay uit Winschoten werd de borg 's nachts omsingeld. Poorten en deuren werden opengebroken, maar Sebo werd niet aangetroffen. Mogelijk was hij net op tijd naar zijn zuster Aurelia (Auke) gevlucht. De arrestatie lukte vervolgens nooit: jonker Sebo was en bleef onvindbaar, ofschoon hij door getuigen in de streek wel hier en daar te paard werd gesignaleerd. Zo werd de ongrijpbare Sebo Huninga legendarisch. Het verhaal achteraf luidt dat het hem steeds lukte de soldaten te ontvluchten door de hoeven van zijn paarden verkeerd om te laten beslaan. De afdrukken van de hoefijzers wezen daardoor een andere kant op dan hij werkelijk ging, waardoor de achtervolgers op een dwaalspoor werden gezet.

Bij verstek veroordeelde de Raad van Groningen (de gemeenteraad van de stad) Sebo Huninga op 22 november 1639 ter dood, en wel door onthoofding. En niet alleen dat, hij werd curieus genoeg ook veroordeeld tot het verlies van de twee voorste vingers en een boete van 100 mark. Sebo zwierf enige tijd rond als balling, maar vond steun bij heren in de Ommelanden (waaronder de streken Fivelingo en Hunsingo). Tijdens de Appinger landdag betuigen vertegenwoordigers van vele kerspelen hun steun voor Huninga. Groningen zette daarop het vonnis praktisch om in een verbanning. De Ommelanden achtten Huninga onschuldig en pleitten tegen diens verbanning, maar vonden geen gehoor bij de Raad van Groningen. Daarop wendden zij zich schriftelijk tot de Generale Staten in den Haag, die vervolgens een edict uitvaardigden waarin stond dat Huninga in protectie werd genomen op voorwaarde dat alle twisten en procedures tussen de stad en Oldambt werden geschorst, en de wapens werden neergelegd.

De opstandelingen voorzagen zich van een rechtsgeleerde uit Emden, licentiaat Roevers, die alle kerspelen afliep om getuigen te horen en Huninga's verdediging voor te bereiden. In 1640 reisde Huninga als gevolmachtigde naar Den Haag, opnieuw bijgestaan door luitenant Doedo Edzes, en bracht de zaak voor stadhouder Frederik Hendrik van Oranje van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De einduitspraak viel echter gunstig uit voor de Stad. Sebo werd weliswaar vrijgesteld, maar de soevereiniteit van de stad moest worden erkend door Oldambt en de Ommelanden.

De streek legde zich hier niet zomaar bij neer. Uit onvrede riep men op 24 februari 1643 opnieuw de onafhankelijkheid uit. Er werden honderden gewapende mannen in dienst genomen en de drost en diens ambtenaren werden verjaagd. Deze onrust duurde nog enkele jaren. Er vond in 1648 zelfs een aanval op de stad plaats, zonder succes. In 1649 besliste de Staten-Generaal echter nogmaals – en definitief – in het voordeel van de stad Groningen. Daarmee lijkt de kous af te zijn.

Van Sebo Huninga is sindsdien niet veel opzienbarends meer vernomen. In de archieven duikt zijn naam duikt af en toe nog op als getuige of betrokkene bij bv. landaankopen. Sebo is ruim tien jaar na de Oldambtster opstand gestorven op 56-jarige leeftijd. Het is dan 15 april 1661. Het grafschrift op zijn zerk luidt: *“Ick heb op deser aerd gestreeden, in ongemack en moeilickheeden, Ick heb geijvert voor ’t gemeen, nu rust ick onder desen steen.”* Deze steen is nog te bezichtigen in de Bartholomeuskerk van Beerta.

Het gedenkbankje te Beerta

In 2012 is een 'verhalenbank' over Sebo Huninga geplaatst vlak bij de kerk in Beerta, als onderdeel van het project *Social sofa*. Input voor het glasmozaïek waarmee de betonnen bank is bekleed, waren kindertekeningen van openbare basisschool De Uilenburcht. Zie voor details ook de voorpagina van dit document.

Verantwoording en geraadpleegde bronnen

In dit muziektheaterspel staan historische feiten vermengd met een mogelijke nadere invulling van de werkelijkheid. Niet gedocumenteerd, maar ook niet per se onwaarschijnlijk, is de actieve rol op de achtergrond van Tija in het conflict. Verder is de overgeleverde legende over de omgekeerde hoefijzers te mooi om niet waar te zijn, maar eveneens niet bewezen.

Bij het samenstellen van het verhaal is gebruik gemaakt van de volgende bronnen (meest op internet). Soms wijken details van elkaar af; ook de oude spelling van namen vertoont enige variatie. In die gevallen is een zo goed mogelijke keuze gemaakt.

Met bijzondere dank aan het online verhalenarchief van Sanne Meijer, dat de toevallige aanleiding heeft gevormd voor het huidige project, en aan Harm Hillinga voor alle informatie die is verzameld op het webarchief van nazatendevries.

Blok, P.J. & P.C. Molhuysen. 1914. Huninga, Sebo. *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek. Deel 3*. URL: https://dbnl.org/tekst/molh003nieu03_01/molh003nieu03_01_0972.php

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooij, red. 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. Regio-Project Uitgevers.

Canon van het Oldambt. URL: <https://www.entoen.nu/nl/groningen/oldambt>

Kaap, Albert van der. 2016. Het Oldambt.

URL: [www.vanderkaap.org/stamboom/varia/Het Oldambt.docx](http://www.vanderkaap.org/stamboom/varia/Het%20Oldambt.docx)

Kerk Beerta, website > grafzerken > Huninga van Oostwolt, Sebo

URL: www.kerkbeerta.nl/algemeen/grafzerken?id=3972

Meijer, Sanne. 2019. De dag dat het Oldambt de onafhankelijkheid uitriep.

URL: www.sannemeijeronderweg.nl/oldambt/

NazatenDeVries, webarchief. *Artikelen*:

Het bankje van Sebo bij de kerk. URL: [https://www.nazatendevries.nl/Artikelen en Colums/Beerta/Het bankje van Sebo bij de kerk/Het bankje van Sebo bij de kerk.html](https://www.nazatendevries.nl/Artikelen%20en%20Colums/Beerta/Het%20bankje%20van%20Sebo%20bij%20de%20kerk/Het%20bankje%20van%20Sebo%20bij%20de%20kerk.html)

De geschiedenis van Meerland en het Huningameer.

URL: [www.nazatendevries.nl/Artikelen en Colums/Meerland/Meerland.html](http://www.nazatendevries.nl/Artikelen%20en%20Colums/Meerland/Meerland.html)

Huningaheerd te Beerta.

URL: [www.nazatendevries.nl/Artikelen en Colums/Huningaheerd te Beerta/Huningaheerd te Beerta.html](http://www.nazatendevries.nl/Artikelen%20en%20Colums/Huningaheerd%20te%20Beerta/Huningaheerd%20te%20Beerta.html)

Het Koediep. URL: [www.nazatendevries.nl/Artikelen en Colums/Koediep/Koediep.html](http://www.nazatendevries.nl/Artikelen%20en%20Colums/Koediep/Koediep.html)

Prof. Dr. Jonker Johannes Eppinus Huninga van Oostwold. URL: [www.nazatendevries.nl/Genealogie/Beroemde familieleden/Huninga/Johannes Eppius Huninga van Oostwold.html](http://www.nazatendevries.nl/Genealogie/Beroemde%20familieleden/Huninga/Johannes%20Eppius%20Huninga%20van%20Oostwold.html)

Sebo Huninga, 'krijgsheer te paard'

URL: [www.nazatendevries.nl/Genealogie/Huninga/Sebo Huninga/Sebo Huninga, krijgsheer te paard.html](http://www.nazatendevries.nl/Genealogie/Huninga/Sebo%20Huninga/Sebo%20Huninga,%20krijgsheer%20te%20paard.html)

Sebo Huninga van Oostwold. URL: <https://www.nazatendevries.nl/Genealogie/NazatenDeVriesWeb/huningaframeset.htm?huninga000243.htm#4877>

Tyade Tiddinga. URL: <https://www.nazatendevries.nl/Genealogie/NazatenDeVriesWeb/huningaframeset.htm?huninga000370.htm>

Het wapen van het geslacht Huninga.

URL: www.nazatendevries.nl/Genealogie/Wapens/Huninga.html

Het wapen van het geslacht Tiddinga

URL: www.nazatendevries.nl/Genealogie/Wapens/Tiddinga.html

Noord, Britt de. 2015. Het volksverhaal: de hoefijzers van Huninga. *Noorderbreedte archief*.

URL: www.noorderbreedte.nl/themas/kunst_cultuur/het-volksverhaal-de-hoefijzers-van-huninga/

Socialsofa Oldambt. Beerta: Vredesplein.

URL: www.socialsofa-oldambt.nl/de-banken/verhalenbanken/beerta-vredesplein

Zie ook: www.groningerverhalenbanken.nl/ en [https://nl.wikipedia.org/wiki/Social Sofa](https://nl.wikipedia.org/wiki/Social_Sofa)

Stamboom Doornbos: Sebo Huninga. *Genealogie online*.

URL: www.genealogieonline.nl/stamboom-doornbos/I502.php

Wikipedia. *Onder andere de artikelen*:

Burgemeesters van Groningen. URL: https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_burgemeesters_van_Groningen

Frederik Hendrik van Oranje. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Frederik Hendrik van Oranje](https://nl.wikipedia.org/wiki/Frederik_Hendrik_van_Oranje)

Friese Vrijheid. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Friese Vrijheid](https://nl.wikipedia.org/wiki/Friese_Vrijheid)

Heerlijkheid Groningen. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Heerlijkheid Groningen](https://nl.wikipedia.org/wiki/Heerlijkheid_Groningen)

Hoofdeling. URL: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hoofdeling>

Huningameer. URL: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Huningameer>

Oldambt (landstreek). URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Oldambt \(landstreek\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Oldambt_(landstreek))

Ommelanden (Groningen). URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Ommelanden \(Groningen\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Ommelanden_(Groningen))

Reductie van Groningen. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Reductie van Groningen](https://nl.wikipedia.org/wiki/Reductie_van_Groningen)

Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden](https://nl.wikipedia.org/wiki/Republiek_der_Zeven_Verenigde_Nederlanden)

Stad en Lande. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Stad en Lande](https://nl.wikipedia.org/wiki/Stad_en_Lande)

Traktaat van Reductie. URL: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Traktaat van Reductie](https://nl.wikipedia.org/wiki/Traktaat_van_Reductie)